

Правова політика Української держави

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

Юридичний інститут

Матеріали
щорічної Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих вчених та аспірантів

**Вдосконалення правового
регулювання прав та основних
свобод людини і громадянина**

29-30 квітня 2011 року

Івано-Франківськ

**Редакційна
колегія:**

В.А.Васильєва — директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;

Н.Р.Кобецька — голова науково-методичної Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри трудового, екологічного та аграрного права;

Ю.І.Микитиш — заступник директора Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук;

І.В.Козич — старший викладач кафедри кримінального права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

О.І.Зозуляк — викладач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук;

С.М.Квасниця — завідувач інформаційно-видавничим відділом Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

В15 Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина [текст] : Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції / 29-30 квітня 2011 року — Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. — 153 с.

У збірник опубліковані тези доповідей учасників щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції "Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина" яка відбулася 29-30 квітня 2011 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Виявляються результати наукових досліджень з філософських, історичних та інших правових аспектів проблем статусу особи; конституційного ладу та права людини; пробі правового регулювання майнових, особистих немайнових та господарських відносин; соціальних і юридичних аспектів захисту прав та основних свобод людини і громадянина; права людини в сфері екологічного середовища; реформувати адміністрацію, аграрне право; приватної власності та відповідно як національного законодавства прав та свобод людини; криміналістики та кримінально-правові аспекти; процесуальні аспекти кримінального процесу особи у цивільному, господарському, адміністративному та кримінальному судочинстві.

Теоретичні положення і практичні рекомендації учасників конференції щодо вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина сприятимуть важливим крокам в розвитку правової думки і законодавчого процесу.

Текст опублікований, одружений, зареєстрований юридичним інститутами на факсимільній, науково-популярній, інформаційній і інші закріплені особи.

Зміст

Філософські, історичні та психолого-правові аспекти дослідження проблем правового статусу особи	6
Полушова І. В. <i>Деякі теоретичні критерії типології держав</i>	7
Савченко П. М. <i>Поняття постулу у творчості І.Франка</i>	8

I Конституційний лад та права людини 12

Голова В. М. <i>Порівняльний аналіз поняття "привава допомога" в Конституціях України, Росії і Білорусії</i>	13
Мельничук О. Ф. <i>Місце права на освіту в системі прав людини і громадянина</i>	15
Павлов А. С. <i>Право на достатній життєвий рівень та його правове забезпечення</i>	17
Петровська І. І. <i>Правовий режим податкової інформації</i>	19
Присяжний М. І. <i>До питань становлення інституту медичного обстеження наречених в Україні</i>	21
Свицька В. М. <i>Щодо визначення змісту культурних прав та свобод людини і громадянина</i>	23
Фро І. П. <i>Поняття та система патріарату в Україні</i>	25
Шановал В. Д. <i>Відшкодження правового регулювання прав та свобод свобод людини і громадянина при здійсненні місцевого самоуправління в Україні</i>	28

II Проблеми правового регулювання майнових, особистих майнових та господарських відносин 30

Павленко Г. Я. <i>Право на відчуження пая чи його частини членами особистого кооперативу</i>	31
Шевченко В. М. <i>Форми майнової обставини як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності</i>	33
Пронин К. М. <i>Застосування інформації юридичних осіб та фізичних осіб інформація від розголошення, несанкціонованого доступу та протиправних поглядів</i>	36
Губан Г. М. <i>Обов'язок зміни договору про надання комунальних послуг</i>	38
Гончарук І. М. <i>Визначення та істотні умови договору концесії</i>	40
Белар Г. О. <i>Проблеми правового регулювання "цивільні" відносин пов'язаних з виконавчим актом з поземним елементом</i>	42
Добровольська Ю. В. <i>Патріарат як суб'єкти охорони прав та охоронюваніх ними інтереси у цивільному праві</i>	45

В одній із справ, в якій я приймав участь на стороні підповідача судова була винесено ухвалу про забезпечення позовних вимог, ціна яких істотно не була знизена в позовній заяві. Проте із змісту мотивувальної частини позову об'єктивно, що сума вимог становить близько тридцяти тисяч гривень. Не зважаючи увагу на такі суттєві порушення вимог статті 119 ЦПК України, щодо визначення ціни позову, суд порушив провадження по справі і в той же час задовольнив клопотання позивача про забезпечення позовних вимог, прийнявши ухвалу про накладення арешту на кошти банківського комплексу вартістю понад два мільйони гривень.

Таким чином, арештували все майно цілісного майнового комплексу, яке належить відповідачу, суд фактично вилучив дане майно з цивільного обороту і позбавив підприємство, яке і було відповідачем, і інтереси якого я представляв в суді, можливості використовувати його в господарській діяльності в якості забезпечення для отримання обігових коштів від банків та інших осіб, тощо.

Крім цього, була очевидна незрозумілість співвідношення ціни зазначених позовних вимог із ціною предмета забезпечення позову. Адже вартість останнього майже в 80 разів перевищувала попередню оцінку позивачем своїх позовних вимог. На час розгляду справи в суді підприємство фактично було позбавлено можливості здійснювати господарську діяльність через нестачу обігових коштів, яка в свою чергу обумовлена відсутністю можливості рефінансуватися за рахунок забезпечення кредитних зобов'язань. Таким чином, велика кількість людей не мала змоги працювати через виведення з господарського обороту цілісного майнового комплексу, який коштує набагато більше, ніж заявлені позивачкою вимоги.

Нами, як стороною по справі, до суду була заява про зміну предмету забезпечення позову. В даній заяві ми зазначили вищевказані аргументи, вказали про своє незнання позовних вимог, проте, поважаючи вимоги закону щодо процедур, передбачених ЦПК України при розгляді цивільних справ, просили суд змінити предмет забезпечення позову, і прийняти в якості такого інше майно, вартість якого, відповідно до поданих суду документів, майже в чотири рази перевищувала попередню оцінку позивачем своїх позовних вимог.

Проте суд першої інстанції не задовольнив нашої заяви, послывшись на те, що згідно з ЦПК України не передбачає зміни предмету забезпечення позовних вимог. Апеляційна інстанція залишила апеляційну скаргу на дану ухвалу без розгляду з мотивів, що переліком ухвал, зазначених у ст. 293 ЦПК України, не передбачено можливість апеляційного оскарження ухвал про відмову у зміні предмету забезпечення позовних вимог.

Вважаю, що і рішення суду першої інстанції, і висновок апеляційного суду є суттєво не виваженим, і серйозно звужує процесуальні права сторін в цивільному процесі на захист свого майнового інтересу, який безпосередньо пов'язаний із суспільним інтересом, що ґрунтується на цивільному обороті.

Посилання суду першої інстанції на відсутність процесуального врегулювання зміни предмету забезпечення позову не може бути прийнята до уваги, так як можливість зміни судом виду забезпечення позовних вимог, яка передбачена ст. 154 ЦПК України, допускає застосування аналогії закону до врегулювання даних відносин. Тобто, суд може допустити зміну предмету забезпечення позовних вимог із врахуванням вимог ст. ст. 151-153 ЦПК України, якщо така зміна відповідає як інтересам осіб, які беруть участь у процесі, так і суспільному інтересу, який в даному випадку повинен у нескороченні обсягу суспільного цивільного обороту.

Що ж стосується позиції апеляційної інстанції, то вважаю, що суд зробив лінійничу помилку, і не звернув увагу на формулювання першого речення чинної першої статті 293 ЦПК України, в якій зазначено, що "окремо від рішення суду

можуть бути оскаржені в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції щодо... забезпечення позову...". Тобто, цивільно-процесуальний кодекс не обмежує перелік питань, які стосуються забезпечення позовних вимог, ухвали щодо яких можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, лише ухвалами про застосування чи скасування забезпечення позовних вимог, а передбачає таку можливість (апеляційного оскарження) щодо усіх судових рішень, які стосуються цього аспекту цивільного процесу.

Такі спірні ситуації виникають під час судового розгляду справи саме через невиконання судами вимог ЦПК України та постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 9 "Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову", неважність судів до предмету позову та його співвідношення із предметом, на яке суд накладає забезпечувальне обтяження.

Проте, суб'єктам законодавчої ініціативи, які безпосередньо пов'язані із цивільним судочинством, було би доречно підготувати та надати для розгляду до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до чинного ЦПК України, які б стосувалися правового врегулювання зміни предмету забезпечення позовних вимог. Вважаю, що вкладаючи в рамки закону процедури здійснення таких процесуальних дій зробили б можливим:

- надання чинному цивільному процесу ознак відповідності вимогам сьогодення;
- розширення та конкретизування прав осіб, які беруть участь у процесі;
- зменшення кількості судових помилок у вирішенні питання забезпечення позовних вимог на всіх стадіях цивільного процесу;
- більшу відповідальність юристів, які готують процесуальні документи щодо забезпечення позовних вимог.

1. Цивільне судочинство. Судова практика, Київ, "Юрінком Інтер", 2008 р.

2. Цивільний-процесуальний кодекс України, Київ, "ІнЮре", 2004 рік.

Петечел О.Ю.

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права
Юридичного інституту Прикарпатського
національного університету імені Василя
Стефаника

До питання про правовий статус народних засідателів при здійсненні правосуддя в Україні

Проблема обрання оптимальної форми участі представників народу при здійсненні правосуддя завжди є актуальною для будь-якої демократичної держави. В Україні участь народу в судовій гілці влади забезпечена ст. 126, 127 Конституції України, які передбачають, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя у визначених законом випадках через народних засідателів і присяжних. Такі ж гарантії відображені і в Законі України "Про судоустрій та статус судів" від 07.07.2010р. № 2453-М, а саме в ст. 1, 5 вказаного закону.

Правовий статус народних засідателів регламентується Главою 3 Закону України "Про судоустрій та статус судів", відповідно до якої, народний засідателю це є

громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, вирішує справи у складі суду разом із суддею, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Вимоги до народних засідателів:

- Громадянство України.
- Постійне проживання на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду.
- Вік – від 30 до 65 років.
- Володіння державною мовою.
- Психічне здоров'я.
- Відсутність судимостей.
- Дієздатність.

Таким чином, як бачимо, виходячи з вищевказаних вимог, народним засідателем може бути будь-який пересічний громадянин, який дав згоду бути народним засідателем і якого затверджено рішенням органом місцевого самоврядування. Жодних інших додаткових вимог щодо освіти, професійної спрямованості, трудового стажу тощо законодавство не передбачає. Розглянемо іншу сторону статусу народного засідателя. Відповідно до ст.57 Закону України "Про судоустрій та статус суддів" народні засідателі під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді. Тобто, на народних засідателів поширюються ті ж принципи незалежності і самостійності при здійсненні правосуддя, що і на професійних суддів. Але чи дійсно народні засідателі незалежні і самостійні при прийнятті тих чи інших рішень у справах, де приймають участь. Професійний суддя, крім звичайно, підготовки у спеціалізованих вищих навчальних закладах, здобуття знань в тій чи іншій галузі права, професійної спеціалізації і т.п., проходить і психологічну підготовку. Психологічна підготовленість передбачає вміння приймати правильні, необхідні, вольові рішення у справі, незважаючи на психологічний тиск, що зазвичай існує при вирішенні будь-яких спорів. Однак народні засідателі не мають ні спеціальної підготовки з питань ведення того чи іншого процесу, ні психологічної підготовки щодо прийняття самостійних рішень, виходячи з власного внутрішнього переконання. На сьогоднішній день народні засідателі у більшості випадках повністю погоджуються і з тими процесуальними та іншими рішеннями, що приймаються професійним суддею, покладаючись на його досвід та вміння, професійну підготовленість та відповідний фах. Часто участь народного засідателя є формальною необхідністю дотримання вимог закону. Однак, участь народного засідателя як одного із суддів, від рішення якого буде залежати вихідність, чи невинуватість особи, строк відбування покарання, навіть, довічне ув'язнення особи, на нашу думку потребує попередньої психологічної та юридичної підготовки для забезпечення правосуддя на належному рівні.

Законність і доцільність при реалізації кримінально-процесуальної політики

Про необхідність прийняття законів, які могли б утворити надійну і реально діючу базу для встановлення контролю над рівнем злочинності і поступового його зниження безліч разів йшла мова на всіх рівнях організації влади. На даний час це не найголовніша проблема полягає в тому, що до цих пір не розроблена і не прийнята концепція політики у сфері боротьби зі злочинністю. Проблемною залишається і розробка окремих видів політики у сфері боротьби зі злочинністю, зокрема кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої та криминологічної (профілактичної). Управління соціальними процесами потребує вдосконалення правових основ і законодавчої бази, яке вимагає серйозного наукового підходу.

Кримінально-процесуальне законодавство цілком справедливо відносить до законодавства у сфері боротьби зі злочинністю, а власне кримінальний процес часто розглядається як шлях практичного застосування кримінального законодавства країни. Власне кажучи, Кримінально-процесуальний кодекс складає одну з правових основ реалізації політики у сфері боротьби зі злочинністю, а саме кримінально-процесуального її різновиду. За роки незалежності в Україні було здійснено 8 спроб підготувати проєкт Кримінально-процесуального кодексу України. Проте в більшості випадків не вистачало чіткої концепції кримінально-процесуальної політики, яка б відповідала міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини, з одного боку, та ефективної роботи органів кримінальної юстиції з іншого [1, с. 70]. За відсутності адекватної законодавчої основи важко вести мову про ефективність роботи державних і правоохоронних органів по реалізації кримінально-процесуальної політики. Діяльність правоохоронних органів повинна здійснюватися з метою, встановленою в законі, на основі закону і виключно законними методами. Стан законності в державі залежить не лише від норм матеріального права, але в іще більшій мірі від належного втілення в життя принципів і норм процесуального права. Це викликає сумніви той факт, що ефективність хорошого закону може бути зведена нанівець тією процедурою, через яку він буде реалізовуватись, тобто втілюватись на практиці. У цьому контексті гостро постає питання про співвідношення законності і доцільності як при самому формуванні, так і при реалізації кримінально-процесуальної політики. Для розуміння законності як невід'ємної якості кримінально-процесуальної діяльності суттєве значення має змістова характеристика самих норм процесуального права, їх аксіологічна оцінка. Зміст законності складає не сама наявність законодавства (нехай навіть і бездоганного з точки зору юридичної техніки), а таке законодавство, за допомогою якого адекватно і на практиці втілюються правові принципи, загальнолюдські ідеали і цінності, визнані світовою спільнотою, і яке відповідає вимогам і об'єктивним тенденціям розвитку суспільства. Незважаючи на те, що питання про якість, ефективність, наукову обґрунтованість і відповідність діючого кримінально-процесуального законодавства сучасному рівню розвитку суспільства (і, зокрема, такого негативного явища як злочинність) злищається відкритим, однією з головних характеристик у змісті законності при реалізації кримінально-процесуальної політики є послідовна реалізація і втілення в ній права, вираженого у законодавстві, що регулює діяльність відповідних державних органів.